ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠ' ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟΥ ΣΥΖΗΤΗΣΗ
στην υπόθεση 382/87 *

I — Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

Η γαλλική εταιρία Educational Business Services (στο εξής: EBS), της οποίας διαχειριστής είναι ο Buet, είναι θυγατρική της βρετανικής εταιρίας Encyclopaedia Britannica. Η εταιρία EBS διέθετε στο εμπόριο, διά της αναζητήσεως πελατών εκτός εμπορικού καταστήματος (démarchage), μια μέθοδο εκμαθήσεως της αγγλικής γλώσσας επονομαζόμενη English Communications Encounter English.

Το Tribunal de grande instance de Paris καταδίκασε τον Buet σε ποινή φυλακίσεως και σε χρηματική ποινή και έκρινε την εταιρία EBS αστικώς υπεύθυνη για την παραβίαση της απαγορεύσεως αναζητήσεως πελατών εκτός εμπορικού καταστήματος (démarchage), η οποία προκύπτει από τις διατάξεις του άρθρου 13 του νόμου 71-556 της 12ης Ιουλίου 1971 (JORF [Επίσημη Εφημερίδα της Γαλλικής Δημοκρατίας] της 13.7.1971, σ. 6907) και του άρθρου 8 II του νόμου 72-1137 της 22ας Δεκεμβρίου 1972 (JORF της 23.12.1972, σ. 13348).

Κατά το άρθρο 13 του νόμου 71-556, περί της συστάσεως και λειτουργίας ιδιωτικών οργανισμών παρεχόντων διδασκαλία εξ αποστάσεως, καθώς και περί της διαφημίσεως και αναζητήσεως πελατών εκτός εμπορικού καταστήματος από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, απαγορεύεται η για λογαριασμό εκπαιδευτικών οργανισμών αναζήτηση πελατών εκτός εμπορικού καταστήματος (démarchage), απαγορεύεται δηλαδή «η μετάβαση στην κατοικία ιδιωτών με σκοπό την παρότρυνσή τους να συνάψουν σύμβαση εκπαιδεύσεως».

Επειδή ορισμένοι από τους οργανισμούς αυτούς αποπειράθηκαν να καταστρατηγήσουν την απαγόρευση αυτή προτείνοντας κατ' οίκον την πώληση διδακτικού υλικού, και δη οπτικοακουστικού, που χρησιμεύει ως βοήθημα για την εκπαίδευση την οποία παρέχουν, ο γάλλος νομοθέτης συμπλήρωσε το άρθρο 13 του προαναφερθέντος νόμου περιλαμβάνοντας το άρθρο 8 II στο νόμο 72-1137, περί προστασίας των καταναλωτών από την αναζήτηση πελατών εκτός εμπορικού καταστήματος και την πώληση κατ' οίκον. Η διάταξη αυτή απαγορεύει τη μετάβαση στην κατοικία ιδιωτών με σκοπό την πώληση έντυπου ή άλλου υλικού υπηρετούντος τις ίδιες ανάγκες με την παροχή υπηρεσιών για την οποία απαγορεύεται η αναζήτηση πελατών εκτός εμπορικού καταστήματος ως εκ του σκοπού της με ειδική διάταξη νόμου.

Το Tribunal de grande instance de Paris έκρινε ότι το υλικό το οποίο πωλούσε η εταιρία EBS υπηρετούσε πράγματι, σύμφωνα με την προϋπόθεση του άρθρου 8 II του νόμου αυτού, τις ίδιες ανάγκες με την παροχή υπηρεσιών εκ μέρους οργανισμού διδασκαλίας εξ αποστάσεως, για την οποία απαγορεύεται η αναζήτηση πελατών εκτός εμπορικού καταστήματος με το άρθρο 13 του νόμου 71-556.

Ο Buet ζήτησε την αθώωσή του ενώπιον του Cour d'appel de Paris. Προς στήριξη του αιτήματός του, προέβαλε δύο επιχειρήματα. Αφένος, η μέθοδος εκμαθήσεως την οποία διαθέτει στο εμπόριο η εταιρία EBS δεν συνιστά ιδιωτική εκπαίδευση παρεχόμενη εξ αποστάσεως, καθόσον δεν περιλαμβάνει κανέναν διδακτικό έλεγχο από πλευράς της· άρα, εκφεύγει της επίδικης απαγόρευσης αναζήτησης πελατών εκτός εμπορικού καταστήματος. Αφετέρου, η απαγόρευση αυτή είναι,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

εν πάση περιπτώσει, αντίθετη προς τις διατάξεις του άρθρου 30 και επόμενων της Συνθήκης ΕΟΚ, καθότι την υποχρεώνει να εγκαταλείψει μια ιδιαίτερα αποτελεσματική μέθοδο πωλήσεως, περιορίζοντας έτσι τη διάθεση του επίδικου προϊόντος στη γαλλική αγορά.

Το Cour d'appel de Paris απέρριψε μεν το πρώτο επιχείρημα, ως προς το δεύτερο όμως αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 30 της Συνθήκης. Το ερώτημα αυτό έχει ως εξής:

« Συμβιβάζονται οι διατάξεις του άρθρου 30 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας της 25ης Μαρτίου 1957 με τις διατάξεις του άρθρου 13 του νόμου 71-556 της 12ης Ιουλίου 1971 σε συνδυασμό προς εκείνες του άρθρου 8 ΙΙ του νόμου 72-1137 της 22ας Δεκεμβρίου 1972; »

Σύμφωνα με το άρθρο 20 του πρωτοκόλλου περί του οργανισμού του Δικαστηρίου της ΕΟΚ, γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν στις 25 Μαρτίου 1988 ο Buet και η SARL Educational Business Services, κατηγορούμενοι της κύριας δίκης, εκπροσωπούμενοι από το δικηγόρο de Holmsky, και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από το νομικό της σύμβουλο Seché, στις 5 Απριλίου 1988 η γαλλική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους de Gouttes και Chavance, και στις 6 Απριλίου 1988 η δανική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον νομικό της σύμβουλο Molde.

Το Δικαστήριο, κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων.

Με Διάταξη της 27ης Οκτωβρίου 1988 το Δικαστήριο αποφάσισε, κατ' εφαρμογή του άρθρου 95, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού διαδικασίας, να αναθέσει την εκδίκαση της υποθέσεως στο πέμπτο τμήμα του Δικαστηρίου.

ΙΙ — Γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου

α) *Περί της παρεμβολής εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων*

Ο *Buet* υποστηρίζει ότι η απαγόρευση αναζήτησης πελατών εκτός εμπορικού καταστήματος (démarchage), έστω και αν εφαρμόζεται αδιακρίτως στα εγχώρια και στα εισαγόμενα προϊόντα, μπορεί να παρεμβάλει εμμέσως εμπόδια στις εισαγωγές του επίδικου διδακτικού υλικού. Αυτό προκύπτει σαφώς από την απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Δεκεμβρίου 1982 (υπόθεση 286/81, Oosthoek, Συλλογή 1982, σ. 4575), κατά την οποία νομοθεσία που απαγορεύει ορισμένα μέσα προωθήσεως των πωλήσεων ενδέχεται να περιορίζει τις εισαγωγές του οικείου προϊόντος, όταν αναγκάζει τον θιγόμενο επιχειρηματία να εγκαταλείψει ένα σύστημα το οποίο αυτός κρίνει ιδιαίτερα αποτελεσματικό και να ακολουθήσει διαφορετικά συστήματα προωθήσεως των πωλήσεων.

Κατά τη *γαλλική* και τη *δανική κυβέρνηση*, η επίδικη απαγόρευση ασκεί πολύ περιορισμένη επίδραση στις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών, δεδομένου ότι αφορά μία μόνο μορφή εμπορίας, ήτοι την αναζήτηση πελατών εκτός εμπορικού καταστήματος. Τίποτε δεν εμποδίζει την εταιρία EBS να εμπορεύεται τα προϊόντα της όπως κάνουν και οι ανταγωνιστές της, ήτοι μέσω δικού της δικτύου διανομής, μέσω των βιβλιοπωλείων ή δι' αλληλογραφίας. Όπως έχει αναγνωρίσει το Δικαστήριο με την απόφαση της 31ης Μαρτίου 1982 (υπόθεση

75/81, Blesgen, Συλλογή 1982, σ. 1211), μια απαγόρευση σαν την επίδικη δεν βαίνει πέραν του πλαισίου των αποτελεσμάτων μιας κοινής κανονιστικής ρύθμισης του εμπορίου και δεν περιορίζει τις εισαγωγές, εφόσον αφορά μία μόνη μορφή εμπορίας του οικείου προϊόντος.

Η *Επιτροπή* παρατηρεί καταρχάς ότι από την απόφαση περί παραπομπής δεν προκύπτει ρητά ότι το επίδικο υλικό εισάγεται από άλλο κράτος μέλος. Επισημαίνει ωστόσο ότι το εθνικό δικαστήριο σημειώνει ότι η επίμαχη μέθοδος εκμαθήσεως έχει εκπονηθεί από την εταιρία Encyclopaedia Britannica, πράγμα το οποίο αποτελεί ένδειξη περί του ότι η εταιρία EBS απλώς εμπορεύεται στη Γαλλία ένα προϊόν προερχόμενο από το Ηνωμένο Βασίλειο.

Διατείνεται στη συνέχεια ότι από την απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 1982 (Oosthoek, όπ.π.) προκύπτει ρητώς ότι η απαγόρευση χρήσεως ορισμένης μεθόδου εμπορίας μπορεί καταρχήν να επηρεάσει τη διάθεση ενός προϊόντος στο εμπόριο και, κατά συνέπεια, να μειώσει τις εισαγωγές του.

β) *Περί της συνδρομής επιτακτικών απαιτήσεων αναγομένων στην προστασία των καταναλωτών και στην ευθύτητα των συναλλαγών*

Ο *Buet*, χωρίς να αμφισβητεί ότι μέλημα της θεσπίσεως της επίδικης ρύθμισης ήταν η προστασία των καταναλωτών, φρονεί ότι η απαγόρευση αναζητήσεως πελατών εκτός εμπορικού καταστήματος είναι δυσανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό και πρέπει να αντικατασταθεί από λιγότερο περιοριστικούς κανόνες, όπως: να επιβάλλεται η έγγραφη σύναψη της συμβάσεως, να απαγορεύεται να γίνεται αμέσως η καταβολή του τιμήματος, να παρέχεται στον αγοραστή δικαίωμα υπαναχωρήσεως. Κατ' αυτόν, το επίδικο εν προκειμένω διδακτικό υλικό δεν είναι περισσότερο ελκυστικό απ' ό,τι άλλα προϊόντα, για τα οποία η αναζήτηση πελατών εκτός εμπορικού καταστήματος δεν απαγορεύεται, όπως τα καινούργια αυτοκίνητα οχήματα ή τα χρηματικά δάνεια.

Ο Buet αναφέρει επίσης την οδηγία της 20ής Δεκεμβρίου 1985, για την προστασία των καταναλωτών κατά τη σύναψη συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος (ΕΕ 1985, L 372, σ. 31), η οποία επιβάλλει απλώς στα κράτη μέλη να παρέχουν στον αγοραστή δικαίωμα υπαναχωρήσεως. Αναγνωρίζει ότι το άρθρο 8 της οδηγίας αυτής επιτρέπει στα κράτη μέλη να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ διατάξεις παρέχουσες μείζονα προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών και ότι η τελευταία αιτιολογική σκέψη της ίδιας οδηγίας αναφέρει ρητά, σ' αυτή την αλληλουχία, την απαγόρευση αναζήτησης πελατών εκτός εμπορικού καταστήματος. Η οδηγία αυτή ωστόσο δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να απαλλάσσει τα κράτη μέλη της υποχρεώσεώς τους να συμμορφώνονται προς τις διατάξεις του άρθρου 30 και επόμενων της Συνθήκης.

Η *γαλλική κυβέρνηση* φρονεί ότι η απαγόρευση αναζήτησης πελατών εκτός εμπορικού καταστήματος τελεί σε αναλογία προς τον επιδιωκόμενο στόχο, που είναι η προστασία του καταναλωτή. Οι εκτός εμπορικού καταστήματος πωλητές απευθύνονται προ πάντων σε ηλικιωμένους, σε μετανάστες που αναζητούν πρόσβαση στην αγορά εργασίας και στους γονείς των οποίων τα τέκνα συναντούν σχολικές δυσκολίες, πράγμα που μεγαλώνει ιδιαιτέρως τον κίνδυνο καταχρήσεων. Εξάλλου, ο γάλλος νομοθέτης θέσπισε την επίδικη απαγόρευση κατόπιν πολυαρίθμων καταγγελιών τις οποίες κατέγραψαν οι δημόσιες υπηρεσίες και το Εθνικό Ινστιτούτο Καταναλώσεως.

Δεδομένου, εξάλλου, ότι η εκπαίδευση δεν είναι προϊόν τρέχουσας κατανάλωσης, με την

απερίσκεπτη πραγματοποίηση αγοράς υπάρχει κίνδυνος να προκληθούν στον αγοραστή βλαπτικά αποτελέσματα διαφορετικά και χρονιότερα απ' ό,τι μια απλή οικονομική ζημία.

Η γαλλική κυβέρνηση υπενθυμίζει, εξάλλου, ότι η προαναφερθείσα οδηγία του Συμβουλίου τής επιτρέπει να διατηρήσει σε ισχύ την υπάρχουσα ρύθμιση.

Η *δανική κυβέρνηση* επίσης φρονεί ότι η απαγόρευση της αναζήτησης πελατών εκτός εμπορικού καταστήματος δικαιολογείται ενόψει του γεγονότος ότι αυτή η μορφή εμπορίας ενέχει ιδιαίτερο κίνδυνο καταχρήσεων, το δε Συμβούλιο έχει επιτρέψει ρητά στα κράτη μέλη να διατηρούν σε ισχύ ή να θεσπίζουν τέτοιες απαγορεύσεις.

Κατά την *Επιτροπή*, το Συμβούλιο δεν μπορεί ασφαλώς να επιτρέψει στα κράτη μέλη να θεσπίζουν μέτρα κωλύοντα την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων. Το Συμβούλιο όμως, με την πιο πάνω οδηγία, απλώς αναγνώρισε ότι ένα μέτρο απαγόρευσης της αναζήτησης πελατών εκτός εμπορικού καταστήματος ενδέχεται σε ορισμένες περιπτώσεις να τελεί σε αναλογία προς το σκοπό της προστασίας των καταναλωτών. Δεδομένου μάλιστα ότι πρόκειται για τη διδασκαλία ξένης γλώσσας εξ αποστάσεως, ο κίνδυνος παραπλάνησης είναι πράγματι μεγαλύτερος, κατά το μέτρο που η πλήρης άγνοια της διδασκομένης ύλης από τον αγοραστή αποκλείει τη δυνατότητά του να στηρίξει την επιλογή του στη σχέση μεταξύ ποιότητας του προϊόντος και τιμήματος.

R. Joliet

εισηγητής δικαστής